

Suvremeni koncepti razvoja zdravstvenog turizma

Jukić, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:500847>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

IVANA JUKIĆ

SUVREMENI KONCEPTI RAZVOJA ZDRAVSTVENOG TURIZMA

Završni rad

Pula, 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

IVANA JUKIĆ

SUVREMENI KONCEPTI RAZVOJA ZDRAVSTVENOG TURIZMA

Završni rad

JMBAG: 0079069189, redoviti student

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Ekonomika turizma

Znanstveno područje: Društvena znanost

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Trgovina i turizam

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Tamara Floričić

Pula, kolovoz 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Ivana Jukić, kandidat za prvostupnika ekonomije, smjera Kultura i turizam ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Ivana Jukić

U Puli, kolovoz, 2023. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Ivana Jukić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Suvremeni koncepti razvoja zdravstvenog turizma koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, kolovoz, 2023.

Ivana Jukić

SADRŽAJ:

1. Uvod	1
2. Pojmovno određenje zdravstvenog turizma	2
2.1. Čimbenici utjecaja na zdravstveni turizam.....	3
2.2. Tržište zdravstvenog turizma.....	4
2.3. Ponuda i potražnja zdravstvenog turizma	5
2.3.1. Ponuda.....	5
2.3.2. Potražnja	5
2.4. Poticanje zdravstvenog turizma.....	7
3. Suvremeni koncepti razvoja zdravstvenog turizma	7
3.1. Medicinski klasteri i centri izvrsnosti.....	8
3.2. Wellness turizam i preventivni programi	9
3.3. Nove tehnologije.....	10
3.4. Integrativni medicinski tretmani	11
3.5. Personalizirani pristup	12
4. Budućnost razvoja zdravstvenog turizma u Hrvatskoj	14
4.1. Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027.	14
4.2. Utjecaj provedbe mjera Nacionalnog plana na razvoj posebnih oblika turizma	16
4.3. Preporuke u promociji Hrvatske kao zdravstveno-turističke destinacije	19
4.3.1. Segmentacija ponude po proizvodima	19
4.4. Ponuda zdravstvenog turizma u Hrvatskoj	20
4.4.1. Promotivne aktivnosti i kanali distribucije	21
4.4.2. Potražnja za zdravstvenim turizmom u Hrvatskoj.....	22
4.4.3. SWOT analiza zdravstvenog turizma u Hrvatskoj	24
4.4.4. Istaknute prednosti i nedostaci zdravstvenog turizma u Hrvatskoj	25

4.5. Preporuke za budućnost	27
4.5.1. <i>Percepcija Hrvatske</i>	27
4.5.2. <i>Primjeri dobre prakse</i>	28
5. Analiza destinacija koje su sudjelovale u izboru za destinaciju godine u kategoriji zdravstvenog turizma 2019. godine	29
5.1. Destinacije koje su sudjelovale u izboru destinacije godine u kategoriji zdravstvenog turizma 2019. godine.....	30
5.2. Mali Lošinj – destinacija godine u kategoriji zdravstvenog turizma 2019. godine	31
5.3. Rivijera Crikvenica.....	32
5.4. Toplice sveti Martin.....	34
6. Zaključak.....	36
Literatura	37
Popis tablica.....	40

1. Uvod

U ovom završnom radu analizirat će se tema Suvremeni koncepti razvoja zdravstvenog turizma. U suvremenom kontekstu globalnog turizma, jedno od značajnih područja koje je doživjelo značajan razvoj i inovacije jest zdravstveni turizam. Ova specifična grana turizma ne samo da odgovara potrebama suvremenog društva usmjerenog prema očuvanju zdravlja i kvalitetnom življenju, već također pruža mogućnost raznolikih i obogaćujućih iskustava za putnike širom svijeta.

Rad se strukturira kroz različite tematske cjeline koje pružaju sveobuhvatan uvid u razvoj zdravstvenog turizma. Kroz analizu čimbenika koji oblikuju i utječu na ovu granu turizma, istražit će se kako tržište reagira na promjene potražnje i koje su ključne karakteristike ponude. Osim toga, istraživanje će se usmjeriti prema suvremenim konceptima razvoja zdravstvenog turizma, kao što su medicinski klasteri, wellness programi, primjena novih tehnologija te personalizirani pristupi. Naglasak će biti na analizi njihove primjene, utjecaju na turističku industriju i doprinosu kvaliteti turističke ponude.

Metode koje su primijenjene u istraživanju uključuju analitičke pristupe kao što su metoda analize, sinteze, deskripcije i metoda indukcije. Kroz različite aspekte istraživanja, rad će dublje istražiti i osvijetliti ključne dimenzije zdravstvenog turizma te razmotriti njegove implikacije na budući razvoj.

Cilj ovog seminarskog rada je analizirati suvremene koncepte razvoja zdravstvenog turizma s naglaskom na njihovu relevantnost i utjecaj na turističku industriju. Kroz temeljitu analizu pojma zdravstvenog turizma, čimbenika koji utječu na njegov razvoj te tržišta i potražnje u tom sektoru, rad će istražiti nove i inovativne pristupe unutar ovog segmenta turizma. Također, cilj je sagledati budućnost razvoja zdravstvenog turizma u Hrvatskoj s obzirom na nacionalne strategije i planove te utvrditi kako će se ovi suvremeni koncepti odraziti na daljnji razvoj turističke ponude.

Slijedeći strukturirani pristup, ovaj rad nastojat će osvijetliti suštinske elemente i perspektive suvremenih koncepta razvoja zdravstvenog turizma, pružajući uvid u budućnost ovog specifičnog segmenta turističke industrije.

2. Pojmovno određenje zdravstvenog turizma

Prema UNWTO definiciji zdravstveni turizam obuhvaća sve vrste turizma kojima je osnovna motivacija boljitak tjelesnom, mentalnom i duhovnom zdravlju kroz medicinske i wellness aktivnosti koje pomažu pojedincu da zadovolje vlastite potrebe i bolje funkcioniraju kao pojedinci te si poboljšaju samu kvalitetu života.¹ Zdravlje predstavlja najdugovječniji i najmoćniji poticaj za putovanja u turizmu.²

Zdravstveni turizam je najstariji oblik posebnog interesa u turizmu, u kojem se prirodni ljekoviti faktori iskorištavaju kako bi se postiglo očuvanje i poboljšanje zdravlja te kvalitete života. Ova vrsta turizma obuhvaća boravak turista u destinacijama s povoljnim klimatskim i ljekovitim svojstvima, s namjerom prevencije bolesti, oporavka i/ili medicinskog tretmana, pri čemu se koriste prirodni ljekoviti čimbenici.³

Podvrste zdravstvenog turizma su wellness turizam te medicinski turizam koji se paralelno razvijaju sa potražnjom za zdravstvenim turizmom.

Primarna motivacija za wellness turiste je uključivanje u preventivne, proaktivne aktivnosti koje poboljšavaju životni stil kao što su fitness, zdrava prehrana, opuštanje i ljekoviti tretmani.⁴

Medicinski turizam je vrsta turističke aktivnosti koja uključuje korištenje medicinskog liječenja. To može uključivati dijagnozu, liječenje, prevenciju i rehabilitaciju.⁵

Posljednjih godina zdravstveni, wellness i medicinski turizam porasli su i postali sve značajniji i traženiji u mnogim poznatim destinacijama te u novim destinacijama diljem svijeta. Sam segment zdravstvenog turizma nije posve definiran s obzirom na razlike koje se temelje na geografskim i jezičnim karakteristikama te velikoj i širokoj raznolikosti povezanih kulturnih tradicija. Zdravstveni turizam se smatra novim, globalnim, složenim te brzo promjenjivim segmentom koji treba dublje istraživati i

¹ World Tourism Organization (UNWTO) and European Travel Commission (ETC) - *Exploring Health Tourism – Executive Summary*, 2018., str. 9.

² Tomislav Hitrec, *Zdravlje kao trajna odrednica i razvojna šansa hrvatskog turizma*, Zdravlje i turizam, Hrvatsko kardiološko društvo, Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske županije, Split/Hvar, 1998., 17-27.

³ Skupnjak, B.: *Zdravstveni turizam kao komplementarni i specifični oblik općeg turizma i turizam kao faktor razvitka zemlje*, Zagreb-Hvar, 1968. str. 177.

⁴ UNWTO, op.cit.

⁵ ibidem

razumjeti kako bi se maksimizirale mogućnosti razvoja te kako bi se odgovorilo na nadolazeće izazove.⁶

2.1. Čimbenici utjecaja na zdravstveni turizam

Vrijeme provedeno u slobodnim aktivnostima (uključujući brigu o zdravlju i prevenciji) s vremenom se povećalo. Više raspoloživog vremena i povećani raspoloživi dohodak posvećen aktivnostima u slobodno vrijeme (npr. putovanju, zabavi, zdravstvenoj skrbi, osobnom blagostanju) potiču motivaciju za zdrav način života.⁷

Medicinski turizam posebno pokreću preopterećeni sustavi zdravstvene skrbi i javnog zdravstvenog osiguranja. Izdaci za dugotrajnu njegu porasli su u posljednjih nekoliko desetljeća u mnogim naprednim gospodarstvima, a stanovništvo koje stari zahtijeva više zdravstvene i socijalne skrbi.⁸

Urbanizacija je veliki izazov za javno zdravstvo. Prema podacima Ujedinjenih naroda, više od polovice svjetskog stanovništva živi u gradovima, a očekuje se da će se udio povećati na dvije trećine 2050. godine.⁹

Zdravstveno stanje i kronične bolesti povezane s urbanim životom dovode do rastuće potrebe i potražnje za zdravijim putovanjima, prirodnim alternativama i dovode do pojave eskapizma.¹⁰

Određene zakonske direktive također se smatraju utjecajnim, posebice one u medicinskom turizmu, poput Direktive Europske unije (EU) o prekograničnoj mobilnosti. Direktiva 2011/24/EU o pravima pacijenata u prekograničnoj zdravstvenoj zaštiti „pojašnjava da pacijenti imaju pravo tražiti zdravstvenu skrb u inozemstvu, uključujući planiranu skrb, i dobiti naknadu za to, u načelu bez traženja prethodnog odobrenja”.¹¹

⁶ ibidem, str. 10.

⁷ ibidem, str 11.

⁸ loc.cit.

⁹ loc.cit.

¹⁰ loc.cit.

¹¹ EU Directive 2011/24/EU on the application of patients' rights in crossborder healthcare: Legislation Guidance for Patient Organisations, 2013., dostupno na: https://www.eu-patient.eu/globalassets/policy/cross-borderhealthcare/2013-11-18_cbhc_guidance-final.pdf, pristupljeno 4.8.2023.

Globalna priroda financijskih tržišta potiče brzi razvoj, posebno na tržištu ugostiteljstva i toplica. Sve veća ulaganja (često izravna strana ulaganja) odvijaju se i u medicinskom turizmu, uglavnom u obliku ulaganja u tehnologiju. Međutim, koncept odljeva mozgova prilično je čest, posebno u industriji medicinskog turizma (tj. liječnici i drugi zdravstveni djelatnici biraju raditi u medicinskom turizmu umjesto da liječe lokalno stanovništvo).¹²

Brzi tehnološki razvoj i tehnologije također utječu na putovanja u zdravstvene svrhe. Na primjer, brža i manje invazivna, neinvazivna ili minimalno invazivna tehnologija (npr. laparoskopija¹³) u kozmetičkim i medicinskim tretmanima.¹⁴

Tehnološke i inovativne tvrtke s globalnim dosegom mogu utjecati na razvoj medicinskog turizma na lokalnoj razini. Aplikacije, nosivi uređaji (ili uređaji koji se mogu čuti) imaju potencijal promijeniti način na koji će korisnici razmatrati zdravlje i upravljanje zdravljem u narednim godinama. M-zdravlje (mobilno zdravlje) i pametna rješenja e-zdravlja te informacije u stvarnom vremenu mogu pomoći pružateljima zdravstvenih usluga da definiraju osobne planove liječenja.¹⁵

Zaštita osobnih zdravstvenih podataka (tj. privatnosti), informacija i zakona o zlouporabi u zdravstvenom (osobito medicinskom) turizmu je od najveće važnosti.¹⁶

2.2. Tržište zdravstvenog turizma

U skladu sa kontinuiranim širenjem svjetskog turizma, sve veći broj ljudi putuje u zdravstvene svrhe. Takva putovanja su olakšana pristupačnim putovanjima i lako dostupnim informacijama putem interneta.¹⁷

Zbog ograničenih, heterogenih i često nepouzdanih podataka, kao i različitih definicija zdravstvenog turizma i njegovih komponenti, teško je procijeniti veličinu i rast zdravstvenog turizma kao tržišta.¹⁸ Ovisno o izvoru, procjene vrijednosti tržišta medicinskog turizma uvelike se razlikuju. Većina zemalja koje se bave pružanjem skrbi

¹² WTO, op. cit., str. 10.

¹³ Kirurški zahvat koji se koristi za procjenu patoloških zbivanja u abdomenu

¹⁴ Ibidem, str. 11.

¹⁵ loc.cit.

¹⁶ loc.cit.

¹⁷ loc.cit.

¹⁸ loc.cit.

medicinskim turistima čine to kako bi povećale razinu devizne zarade koja dolazi u njihovu zemlju i poboljšale svoju poziciju u platnoj bilanci.¹⁹

2.3. Ponuda i potražnja zdravstvenog turizma

2.3.1. Ponuda

Ponuda zdravstvenog turizma već je vrlo široka od hotela s toplicama, wellness hotela i termalnih kupelji do specijaliziranih bolnica i klinika. Postoji nekoliko vrsta objekata koji mogu pružiti usluge u mnogim područjima zdravstvenog turizma (npr. wellness krstarenja također mogu pružiti usluge kao što su lječilišta, IVF klinike,²⁰ dentalne klinike ili ponudu plastične kirurgije).²¹

Operateri u ponudi zdravstvenog turizma mogu varirati od pružatelja usluga, brokera ili hotela do certifikacijskih, akreditacijskih i osiguravajućih društava. Budući da globalno prihvaćena tipologija pružatelja usluga nije dostupna, veličina i kapacitet stvarne ponude (vjerojatno osim hotela i bolnica) nije dobro procijenjen. Ugostiteljska industrija prepoznala je rastuću potražnju i interes za zdravlje ili dobrobit, te sve veći broj operatera je preoblikovao svoje usluge ili lansirao nove brendove prilagođene novom trendu potražnje (npr. u obliku zdravih opcija).²²

2.3.2. Potražnja

Iako se stanovništvo zapadnih zemalja, kao i zemalja Dalekog istoka suočava s brzim starenjem, globalni podaci ipak pokazuju da je polovica svjetske populacije mlađa od 30 godina. Mladi ljudi predstavljaju potencijalnu potražnju za zdravstvenim turizmom u bliskoj budućnosti. Kulturne tradicije, prirodna dobra i baština igraju značajnu ulogu u definiranju potražnje i motivacije.

¹⁹ loc.cit.

²⁰ Poliklinika IVF uspješno liječi neplodnost postupcima izvantjelesne oplodnje

²¹ibidem. str. 12.

²² loc.cit.

Međunarodni wellness putnici obično su osviješteni i vode zdraviji način života. Biraju zdrave usluge i preferiraju tretmane koji se temelje na zdravom načinu života.²³

Domaći zdravstveni turizam značajan je u nekoliko zemalja. To je osobito značajno u zemljama u kojima vlada još uvijek subvencionira nacionalni ili domaći zdravstveni turizam (npr. tretmani termalnim medicinskim kupkama) kroz socijalni turizam.²⁴

Medicinski turizam uključuje ljude koji putuju izričito radi pristupa liječenju. Ljudi putuju zbog wellnessa kako bi održali ili poboljšali svoje osobno zdravlje i dobrobit, a wellness usluge usmjerene su na liječenje, opuštanje ili uljepšavanje tijela koje je preventivne prirode. Ključni pokretači medicinskog turizma su nedostatak osiguranja i usluga (u domovini pacijenata), niži troškovi, bolja kvaliteta skrbi, postupci nedostupni kod kuće i kraća razdoblja čekanja.²⁵

Medicinski turizam povijesno se odvijao od zemalja s nižim do onih s višim prihodima, s boljim medicinskim ustanovama i više obučenih i kvalificiranih stručnjaka. Međutim, ovaj se trend sada preokreće i nedavno su se razvila središta medicinske izvrsnosti koja privlače ljude na regionalnoj razini.²⁶

Mnoge zemlje sudjeluju u medicinskom turizmu kao uvoznici, izvoznici ili oboje. Glavne zemlje uvoznice (one iz kojih dolaze medicinski turisti) nalaze se u Sjevernoj Americi i Zapadnoj Europi.

Glavne zemlje izvoznice (one koje pružaju usluge medicinskim turistima) nalaze se na svim kontinentima, uključujući Latinsku Ameriku, Istočnu Europu, Afriku i Aziju. Zemlje i/ili bolnice obično su specijalizirane za određene postupke.²⁷

²³ ibidem, str. 13.

²⁴ loc.cit.

²⁵ loc.cit.

²⁶ loc.cit.

²⁷ loc.cit.

2.4. Poticanje zdravstvenog turizma

Socijalne politike te javne i privatne inicijative usmjerene na poboljšanje općeg blagostanja građana također podržavaju putovanja u zdravstvene svrhe.

Nacionalne i regionalne politike i inicijative često utiru put domaćem i/ili međunarodnom zdravstvenom turizmu (npr. ulaganja, poticaje ili propise), osobito ako ih podržava i olakšava relevantna organizacija, npr. industrijski klaster ili vladin odjel.

Distribucija u zdravstvenom turizmu prilično je jedinstvena. U medicinskom turizmu pomagači (a ne tradicionalni turoperatori) igraju važnu ulogu.

U wellness turizmu (osobito u turizmu baziranom na utočištu ili duhovnom turizmu) mala, ali prilično specijalizirana turistička poduzeća pružaju paketne usluge ili upravljaju distribucijskim platformama.

Online distribucija (npr. online putničke agencije) još nisu razvile (ili primijenile) tehnologiju koja bi podržavala distribuciju u većem opsegu.²⁸

3. Suvremeni koncepti razvoja zdravstvenog turizma

Određenje suvremene zdravstvene turističke destinacije utemeljeno je u ideji koja zdravstveni turizam gleda kao poticanje blagostanja tjelesnog, psihičkog, duhovnog i sveukupnog stanja čovjeka, ne samo odsustvo bolesti. Stoga je zdravstveni turizam u uskoj suradnji sa rekreativnim i wellness turizmom.

Suvremeni koncepti razvoja zdravstvenog turizma obuhvaćaju inovativne pristupe i ideje koje se primjenjuju kako bi se poboljšala kvaliteta usluga, privukli putnici i pacijenti te osiguralo održivo i konkurentno okruženje za zdravstveni turizam.

U pogledu zdravstvenih ustanova svakako je prepoznatljivost veća kod one institucije ili zdravstvene ustanove koja pripada već nekakvom krugu specijalnosti kao što je medicinski klaster ili centar izvrsnosti.

²⁸ ibidem, str. 14.

3.1. Medicinski klasteri i centri izvrsnosti

Medicinski klasteri i centri izvrsnosti su organizacijski modeli koji okupljaju različite dionike u zdravstvenom sektoru na jednom geografskom području kako bi zajednički razvijali medicinske usluge, istraživanje, obuku i druge aktivnosti. Ovaj koncept ima za cilj postizanje sinergije među članovima klastera ili centra izvrsnosti kako bi se poboljšala kvaliteta zdravstvenih usluga i stvorila konkurentna prednost na tržištu zdravstvenog turizma.²⁹

Definirano formalno, centar izvrsnosti predstavlja program unutar zdravstvene institucije koji je usmjeren na pružanje visoke stručnosti i povezanih resursa u određenom medicinskom području. Cilj mu je osigurati sveobuhvatnu, interdisciplinarnu skrb za pacijente kako bi se postigli optimalni rezultati. Centri izvrsnosti su mjesta gdje se visoka kvaliteta medicinske skrbi pruža pacijentima na usmjeren način. Tipična specijalizirana područja uključuju kardiologiju, ortopediju, onkologiju, oftalmologiju, kirurgiju i neurologiju.³⁰

Unatoč pretpostavci da bi korištenje oznake "*centar izvrsnosti*" trebalo biti regulirano standardima i certifikatima, to nije uvijek slučaj. Većina zdravstvenih institucija može samostalno koristiti ovu oznaku. Međutim, trebaju to činiti odgovorno, koristeći oznaku samo kada je opravdana, a ne kao marketinški trik.³¹

Neki se čak potpuno odriču aktivne promocije i umjesto toga jednostavno upravljaju povezanim modelom i dopuštaju da isporučena kvaliteta u konačnici posluži kao promotivni mehanizam.³²

S obzirom na razlike u primjeni imenovanja centara izvrsnosti i različite institucionalne strukture u kojima su ti centri smješteni, očito je da, barem u promišljeno sastavljenim i dobro upravljanim primjerima, njihova temeljna vrijednost počiva manje na njihovom promidžbenom potencijalu, a više na njihovoj sposobnosti za pružanje poboljšanih

²⁹ Elrod, J.K., Fortenberry, J.L. *Centers of excellence in healthcare institutions: what they are and how to assemble them*. BMC Health Serv Res, (2017), str 15, dostupno na: <https://doi.org/10.1186/s12913-017-2340-y>, pristupljeno 11.8.2023.

³⁰ ibidem, str. 16.

³¹ loc. cit.

³² loc. cit.

zdravstvenih iskustava. To je u skladu s uobičajenim misijama zdravstvenih ustanova koje ističu brigu o pacijentima iznad svih ostalih elemenata rada.³³

3.2. Wellness turizam i preventivni programi

Wellness turizam se razvio kao podvrsta zdravstvenog turizma i s obzirom da u wellness turizmu nije riječ o tretiranju zdravstvenog problema već o prevenciji, možemo zaključiti kako je upravo wellness turizam doprinio ideji poticanja zdravlja.³⁴

Današnji "spa paket" zdravstvenih procedura obuhvaća niz terapija koje se temelje na korištenju vode s ljekovitim svojstvima (mineralne, morske ili slatke), kao i sastojaka poput morskih trava, soli, ljekovitih blata i biljaka. Cilj *spa procedura* je revitalizacija i opuštanje organizma u cjelini.³⁵

Stoga se wellness turizam definira kao putovanje s ciljem odmora, promicanja zdravlja i unapređenja dobrobiti putem izravne upotrebe prirodnih resursa kao što su klima, mineralizirana voda, ljekovito blato te prirodno okruženje. Ova putovanja dalje se prilagođavaju kako bi se stvorilo iskustvo zdravstvene koristi i wellnesa. Ovaj koncept omogućava putnicima zadovoljenje zdravstvenih potreba kroz specijalizirane rekreacijske objekte, kao i zadovoljenje rekreacijskih potreba na specijaliziranim zdravstvenim lokacijama.³⁶

Unutar okvira wellness turizma, rekreacija i promocija zdravstvenih potreba međusobno se prožimaju. U procesu ispunjavanja rekreacijskih potreba, primjenjuju se zdravstveni postupci, dok zdravstveni turizam također uključuje aktivne rekreacijske elemente. Ovaj holistički pristup ne samo da omogućava potpuno zadovoljenje fizičkih i mentalnih potreba putnika, već i postavlja temelje za unapređenje ukupne dobrobiti.³⁷

Na taj način razvojem wellness turizma razvija se i sam koncept zdravstvenog turizma.

³³ loc. cit.

³⁴ Ordabayeva, M. , Yessimzhanova, S. "Development of Healthcare and Wellness Tourism Marketing". International Review of Management and Marketing 6 (2016), str. 120., dostupno na: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/367244>, pristupljeno 11.8.2023.

³⁵ loc. cit.

³⁶ loc. cit

³⁷ loc. cit

3.3. Nove tehnologije

Razvoj zdravstvene skrbi kontinuirano prati napredak medicinskih tehnologija. Međutim, nove bolesti i stanja često zahtijevaju inovativne tretmane koji nisu uvijek dostupni u svim područjima ili na svim lokacijama. Stoga, napredak tehnologije ne samo da unapređuje preciznost i kvalitetu medicinske skrbi, već također omogućava pristup zdravstvenim uslugama bliže i brže pacijentima. Ovaj napredak ima revolucionaran utjecaj na zahtjevna zdravstvena putovanja, čineći ih efikasnijima i pristupačnijima.³⁸

Zdravstveni turizam polako je integrirao rastuću potražnju za naprednim i sofisticiranim medicinskim tretmanima, prema preferencijama nad individualiziranim pristupima. Uvođenje parnog pogona i mehanizacije tijekom prve industrijske revolucije doprinijelo je povećanoj proizvodnji. Druga industrijska revolucija popularizirala je korištenje električne energije i masovnih proizvodnih procesa. Treća industrijska revolucija unijela je prvi val digitalizacije, preobražujući ekonomije izvan geografskih ograničenja.³⁹

Najnovija četvrta industrijska revolucija predstavlja nadogradnju treće, gdje se fizička, digitalna i biološka sfera stapaju. Unutar ove industrijske revolucije razvijat će se tehnologija kao što su: automatizacija, robotika, virtualna stvarnost, umjetna inteligencija (AI). Ovaj tehnološki napredak ne samo da potiče razvoj zdravstvenog turizma, već i pridonosi cijelom turističkom sektoru.⁴⁰

Osim toga, napredak tehnologije također je promijenio pristup zdravstvenoj skrbi. Uvođenje telemedicinskih tehnologija omogućuje pacijentima da komuniciraju sa zdravstvenim stručnjacima putem interneta, čime se povećava dostupnost i udobnost medicinske konzultacije. Telemedicina se također sve više koristi u zdravstvenom turizmu, omogućavajući pacijentima da dobiju stručno mišljenje i konzultacije prije nego što se upuste u putovanje radi medicinskih tretmana. Ova tehnološka inovacija dodatno obogaćuje iskustvo zdravstvenih putovanja.⁴¹

³⁸ Brian Kee Mun Wong and Sarah Alia Sa'aid Hazley, *The future of health tourism in the industrial revolution 4.0 era*, 2, 2021, Emerald Publishing Limited, 2020., str 267., dostupno na: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JTF-01-2020-0006/full/pdf?title=the-future-of-health-tourism-in-the-industrial-revolution-40-era>, pristupljeno 11.8.2023.

³⁹ loc.cit.

⁴⁰ loc.cit.

⁴¹ loc.cit.

3.4. Integrativni medicinski tretmani

Integrativna medicina usredotočuje se na cjelokupnu osobu, ne samo na bolest ili zdravstveno stanje. Njeno glavno načelo je razumijevanje temeljnog uzroka simptoma ili problema kroz holistički pristup koji obuhvaća um, tijelo i duh. Korištenjem dokazima utemeljenih metoda, integrativna medicina teži poboljšanju zdravlja i općeg blagostanja. Središnja vjerovanja integrativne medicine leže u uvjerenju da fizičke, mentalne, emocionalne i duhovne potrebe međusobno utječu na zdravlje te zadovoljene tih potreba čini cjelovito blagostanje. Ova metoda zahtijeva sveobuhvatan pristup, koristeći raznolike terapije i promjene u načinu života.⁴²

Jednako važna u integrativnoj medicini su interakcije između pacijenata i njihovih zdravstvenih pružatelja. Ovdje se naglašava partnerstvo i suradnja kako bi se postigla dobro koordinirana skrb. Integrativna medicina spaja konvencionalne pristupe, poput lijekova i terapije, s komplementarnim terapijama, uključujući akupunkturu i jogu. Cilj je postići optimalno zdravlje i ozdravljenje, integrirajući sve aspekte blagostanja pojedinca.⁴³

Integrativna medicina i funkcionalna medicina dijele slične ciljeve, no njihovi pristupi liječenju imaju suptilne razlike. Integrativna medicina naglašava razumijevanje pojedinca kao cjelovite osobe, te koristi raznovrsne terapije za postizanje ozdravljenja uma, tijela i duha. S druge strane, funkcionalna medicina fokusira se na identificiranje i tretiranje korijenskih uzroka zdravstvenih stanja, priznajući da jedno stanje može imati višestruke uzroke ili da jedan uzrok može rezultirati različitim stanjima.⁴⁴

„Klinika Cleveland“ naglašava važnost integrativne medicine koja koristi kombinaciju terapija i promjena u načinu života kako bi se liječilo i izliječilo cijelu osobu. U integrativnoj medicini, važna je suradnja između pacijenta i pružatelja zdravstvene skrbi te se potiče otvorena komunikacija kako bi se postigla najbolja moguća terapijska podrška i rezultati liječenja.⁴⁵

⁴² Internetski izvor, službena stranica *Cleveland Clinic*, dostupno na: <https://my.clevelandclinic.org/health/treatments/21683-integrative-medicine>, pristupljeno 11.8.2023.

⁴³ loc.cit

⁴⁴ loc.cit.

⁴⁵ loc. cit.

Moderna medicina danas je transformirala svoj pristup prema pacijentu. Više se potencijalni pacijent ne sagledava kao skup različitih dijagnoza i patološko-anatomske analize, već kao složena biološka jedinica i član društva s raznolikim izazovima psihičke, socijalne, ekonomske i emocionalne prirode. Ovaj pristup priznaje visoku osjetljivost pacijenata na zdravstvene poremećaje. Cilj je omogućiti oboljelom čovjeku povratak u aktivni život te obnoviti njegovu psihofizičku i socijalnu ravnotežu. Ovaj sveobuhvatan proces uključuje širok spektar aktivnosti, ne samo medicinskih, već i drugih, koje iako se na prvi pogled ne čine medicinski relevantnima, postižu upravo takve pozitivne učinke.⁴⁶

Ovaj vid liječenja u razvoju zdravstvenog turizma izabrati će oni turisti koji ne zanemaruju ljekovitost prirodnih načina tretiranja raznih zdravstvenih stanja.

3.5. Personalizirani pristup

U današnjem globalnom ekonomskom okruženju, zadovoljstvo korisnika postalo je presudno za uspjeh tvrtki, a isto vrijedi i za pružatelje zdravstvenih usluga u kontekstu medicinskog turizma.

Evaluacija zadovoljstva pacijenata igra ključnu ulogu u poticanju odgovornosti i predanosti među stručnjacima za zdravstvenu skrb. Unatoč značajnim investicijama u medicinsku i higijensku skrb, postoje nejednakosti u zdravstvenim poboljšanjima, pristupu i pokrivenosti kako unutar, tako i između zemalja. Ova nejednakost potiče porast potražnje pacijenata za medicinskim putovanjima u potrazi za kvalitetnom i učinkovitom skrbi.⁴⁷

U ovom kontekstu, bolnice, kao ključne ustanove za pružanje zdravstvenih usluga, imaju važnu ulogu u stvaranju svijesti o pravima i odgovornostima pacijenata, njihovih obitelji te zdravstvenih stručnjaka. Važno je da bolnice prepoznaju moralne aspekte skrbi i cijene ulogu pacijenata u donošenju odluka o svojem liječenju i drugim

⁴⁶ A. Črmelec, J. Geić, S. Geić, *Zdravstveni turizam egzistencijalna potreba u suvremenom društvu*, dostupno na: <https://core.ac.uk/download/pdf/14432907.pdf>, pristupljeno 10.8.2023.

⁴⁷ World Health Organization, *The world health report 2000: health systems: improving performance*, 2000., str. 20.–40., [Google Scholar], dostupno na: <https://books.google.hr/books?id=luqgKK2euxoC&lpg=PR7&ots=sNq5-b9KV8&lr&hl=hr&pg=PR18#v=onepage&q&f=false>, pristupljeno 12.8.2023.

aspektima zdravstvene skrbi. Također je nužno da budu osjetljive na individualne razlike poput invaliditeta, kulture, etničke pripadnosti, dobi i spolnih razlika.⁴⁸

Personalizirani pristup pacijentima u okviru medicinskog turizma postaje neophodan kako bi se osigurala visoka kvaliteta zdravstvenih usluga i zadovoljstvo pacijenata. Bolnice imaju ključnu ulogu u promicanju takvog pristupa, osiguravajući osjetljivost prema individualnim potrebama i pružajući siguran i empatičan okoliš za liječenje.⁴⁹

Razvoj destinacija zdravstvenog turizma trebao bi započeti usmjerenjem na liječenje, zdravlje, njegu i oporavak, koristeći lokalne ekologije i resurse te integrirajući povezane industrije. Poboljšanje upravljanja industrijom i kvalitete usluga te implementacija povoljnih poreznih politika također su ključni. Zdravstveni turizam može stimulirati investicije u društveni kapital, pružajući turistima cjelovite itinerere putovanja, posebno onima s kroničnim bolestima.⁵⁰

Destinacija postaje odredištem zdravstvenog turizma kada potiče zdrav i sretan način života, razvija industriju zdravstvenog turizma te pridonosi lokalnom ekonomskom razvoju. Lokalni stanovnici dijele svoje zdrave navike, educirajući turiste o konceptu zdravog turizma, dok turisti uče o unaprjeđenju svakodnevnog života i promociji vlastitog zdravlja. Zdravstveni turizam bi mogao postati i popularniji oblik turizma u budućnosti, potičući održive destinacije zdravstvenog turizma.⁵¹

⁴⁸ Akhtari-Zavare M, Abdullah M. Y, Hassan S. T. S, Said S. B, Kamali M. *Patient satisfaction: evaluating nursing care for patients hospitalized with cancer in Tehran Teaching Hospitals*, Iran. Global journal of health Science. 2010, str. 121., dostupno na: <http://dx.doi.org/10.5539/gjhs.v2n1p117>, pristupljeno 12.8.2023.

⁴⁹ WHO, op.cit. str.30.

⁵⁰ ibidem str.33.

⁵¹ loc.cit.

4. Budućnost razvoja zdravstvenog turizma u Hrvatskoj

Globalizacijski proces nezaustavljivo napreduje, stoga nije pitanje treba li se razvoj zdravstvenog turizma uključiti, već kako se najbolje uključiti. U turizmu se očekuju značajne promjene u idućih dvadeset godina, potaknute novim tehnologijama, ekonomskim uvjetima i drugim faktorima. Ove promjene će utjecati na ponašanje potrošača te stvoriti nove tržišne mogućnosti. Očekuje se porast starije turističke populacije koja će preferirati individualne godišnje odmore i obrazovne programe. Svijest o okolišu će rasti, što će utjecati na turističku potražnju i ekološki pristup u planiranju.

Prema Nacionalnoj strategiji održivog turizma do 2030. ključne izazove u zdravstvenom turizmu obilježava nedostatak kvalitetne ponude u zdravstvenoj infrastrukturi, poteškoće u domaćem zdravstvenom sustavu te nedostatak investicija i nedovoljno usklađen razvoj među važnim dionicima. S obzirom na to da se radi o strateškom turističkom proizvodu s iznimnim potencijalom za suzbijanje sezonske ovisnosti, podizanje dodane vrijednosti i napredak kontinentalnog turizma, posebna pažnja usmjerena je na razvoj ovog segmenta i uspješno usklađivanje svih ključnih elemenata.⁵²

4.1. Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027.

Zdravstveni turizam (medicinski, lječilišni, wellness) razvijat će se temeljen na potencijalima kao što su prirodni resursi, kvalitetni objekti zdravstvenog turizma, stručno osoblje, raznolikost prirodnog bogatstva, ekološka kvaliteta prostora, prirodni ljekoviti čimbenici i zdrava prehrana.

Zdravstveni turizam prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti podrazumijeva pružanje dijagnostičkih i terapijskih postupaka, zdravstvene njege te postupaka medicinske

⁵²Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2022_dokumenti/003_220721_Strategija_ROT_nacrt.pdf, pristupljeno 12.8.2023.

rehabilitacije uz mogućnost korištenja prirodnih ljekovitih činitelja, uz pružanje ugostiteljskih usluga i/ili usluga u turizmu.⁵³

Razvoj zdravstvenog turizma će se prvenstveno temeljiti na unaprjeđenju ponude lječilišnog i wellness turizma i to kroz razvoj termalnih rivijera u kontinentalnom dijelu RH te kroz unaprjeđenje kvalitete klimatsko – zračnih termi i talasoterapije na obali s unaprijeđenim i visoko razvijenom lancima vrijednosti.⁵⁴

Na područjima s najvišim indeksom turističke razvijenosti poticat će se ulaganja usmjerena na zelenu i digitalnu transformaciju postojeće infrastrukture zdravstvenog turizma s ciljem smanjenja utjecaja na okoliš i produženja sezone.⁵⁵

Poticat će se izgradnja novih smještajnih kapaciteta postojećih termalnih lječilišta i/ili specijalnih bolnica u manje razvijenim turističkim područjima te podizanje kvalitete postojećih smještajnih kapaciteta termalnih lječilišta i/ili specijalnih bolnica (izjednačavanje s hotelskim standardom više kategorije, odnosno 4 ili 5*) na području cijele Republike Hrvatske.⁵⁶

Kroz diverzifikaciju sadržaja postojećih termalnih/ lječilišta i/ili specijalnih bolnica, odnosno proširenjem ponude namijenjene turističkom tržištu kroz razvoj ugostiteljskih, wellness, zabavnih, sportskih i rekreativnih sadržaja, osigurati će se razvoj proizvoda više dodane vrijednosti.⁵⁷

Uz navedeno, razvijati će se i diverzifikacija proizvoda wellness turizma izvan samih termalnih lječilišta i/ili specijalnih bolnica u cilju privlačenja novih skupina potrošača, koje će obuhvaćati različite preventivne wellness programe (npr. detox, pomlađivanje) te time poticati ulaganja u različite wellness sadržaje s popratnim ugostiteljskim, zabavnim, sportskim i rekreativnim sadržajima. Isto tako razvijat će se usluge medicinskog wellnessa kojima se uz primjenu preventivnih, medicinskih, dijagnostičkih i terapijskih postupaka te postupaka zdravstvene njege i medicinske rehabilitacije koje

⁵³ Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske, *Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine*, dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=24291>, pristupljeno 12.8.2023.

⁵⁴ ibidem

⁵⁵ ibidem

⁵⁶ ibidem

⁵⁷ ibidem

provode ciljani programi za očuvanje i unaprjeđenje sveukupnog zdravlja i kvalitete života.⁵⁸

Buduća ponuda zdravstvenog turizma je uvjetovana brigom za okoliš, što se očituje i kroz korištenje prirodnih ljekovitih činitelja u tretmanima i prehrani, prirodnih materijala te kroz održivo upravljanje cijelim objektom i destinacijom.⁵⁹

4.2. Utjecaj provedbe mjera Nacionalnog plana na razvoj posebnih oblika turizma

Prema planiranju globalnog razvoja, budući ciklus razvoja bit će obilježen kao "industrija zdravlja", u kojoj će ključnu ulogu imati zdravstveni turizam.

Hrvatska raspolaže izobiljem prirodnih ljekovitih resursa, dugom tradicijom te stručnim ljudskim potencijalom za razvoj zdravstvenog turizma u sferama medicinskog, lječilišnog i wellness ponude. U okviru prirodnih ljekovitih resursa, autoritet s posebnim ovlastima ocjenjuje njihovu ljekovitost, a lječilišta i specijalne bolnice se procjenjuju prema utvrđenim procedurama kako bi osigurali pružanje lječilišnih usluga poput termalnih tretmana, peludnih terapija, talasoterapije, klimatskih terapija te terapija naftalinom.⁶⁰

Zdravstveni turizam se razvija na kontinentalnom dijelu Hrvatske kako bi pridonosio ravnomjernijem regionalnom turističkom razvoju, dok se na obali oslanja na blagotvorne učinke mora i klime.

U ovom kontekstu, zdravstveni turizam prepoznat je kao pokretač razvoja, posebno kroz mjere poput poticanja razvoja visokovrijednih turističkih proizvoda putem javne turističke infrastrukture te podrške poduzetničkim ulaganjima u održivi turizam.⁶¹

Razlika između zdravstveno-turističkih objekata i lječilišta leži u naglasku na pružanju određenih usluga.

⁵⁸ ibidem

⁵⁹ ibidem

⁶⁰ Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske, *Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine, Prilog 1*, dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=24291>, pristupljeno 12.8.2023.

⁶¹ ibidem

Zdravstveno-turistički objekti više se usredotočuju na turističke i ugostiteljske usluge, dok prirodna lječilišta više naglašavaju medicinske usluge. Ova razlika je ključna za razumijevanje trenutnog izazovnog stanja zdravstvenog i lječilišnog turizma u Hrvatskoj.⁶²

U definiranju smjernica za razvoj zdravstvenog turizma, uzima se u obzir osnovna načela europske politike koja promiču potrebu za održivim ekonomskim razvojem, uključujući zapošljavanje, inovacije, obrazovanje, društvenu uključenost, brigu o okolišu, održivu energiju i druge aspekte. Također, prate se demografski trendovi, uključujući starenje stanovništva u Europskoj uniji, što čini značajan tržišni segment za razvoj zdravstvenog turizma.⁶³

Današnji društveni vrijednosni sustav, usmjeren na očuvanje zdravlja i osobnu brigu, podupire opravdanost investiranja u zdravstveni turizam. Ovaj oblik turizma usmjeren je prema širokom spektru tržišnih segmenata i može služiti kao glavni ili dopunski motiv dolaska turista, pridonoseći tako kvaliteti ukupne turističke ponude destinacije. Domaće tržište, zajedno sa stranim ponuđačima zdravstvenog turizma, ima važnu ulogu za zdravstveni turizam, a predložene mjere imaju cilj poboljšati tržišnu poziciju zdravstvenog turizma.⁶⁴

Nova dinamika zahtijeva prilagodbu oblika i sadržaja zdravstveno-turističke ponude na razini destinacije, uz potrebu za odgovarajućom infrastrukturom. Također, prilagodba klimatskim promjenama (mjere 4.1. i 4.2.), uz fokus na obnovljive izvore energije (mjera 3.1.) te podršku informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji i digitalizaciji procesa (mjerne 8.1. i 8.2.), izuzetno su bitne jer će za razvoj i ovog oblika turizma praćenje globalnih procesa biti značajno.⁶⁵

Poticajne mjere za razvoj visokovrijednih turističkih proizvoda (mjera 1.1.) i podrška ulaganjima poduzetnika (mjera 1.2.) značajno će unaprijediti konkurentnost zdravstvenog turizma u Hrvatskoj, s ciljem repozicioniranja zemlje kao autentične cjelogodišnje destinacije održivog turizma. Razvijanje specifičnih kompetencija, znanja i vještina potrebnih za kvalitetan zdravstveni turizam bit će podržano putem mjera koje

⁶² Kušen, E., *Zdravstveni turizam*, U: Čorak, S. i Mikačić, V. (ur.), *Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno*, Zagreb, Institut za turizam, 2006. str. 228.

⁶³ Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske op. cit

⁶⁴ ibidem

⁶⁵ ibidem

potiču obrazovanje, usklađivanje kompetencija s potrebama tržišta rada (mjera 5.2.), unapređenje zapošljavanja i radnog zakonodavstva te promociju zanimanja (mjera 5.1.). Ovo je osobito važno za osoblje u zdravstvenim uslugama i ugostiteljstvu. Kako bi se postigao taj cilj, ulaganja u obrazovanje zaposlenika su od suštinskog značaja, a to će se postići putem implementacije mjere 5.2. iz Nacionalnog plana.⁶⁶

Kroz mjeru 7.1. Smanjiti administrativno opterećenje dionika u turizmu trebala bi se regulirati administracijska strana dionika u zdravstvenom turizmu, a s mjerom 7.2. stvorit će se učinkoviti okvir za unapređenje poslovnog okruženja i omogućiti pristup financiranju. Modernizacija sustava kategorizacije smještajnih kapaciteta, ključnog elementa zdravstvenog turizma, bit će poticana putem aktivnosti iz mjere 6.1., dok će se ulaganje u visokokvalitetni smještaj poticati kroz mjeru 6.2.⁶⁷

Hrvatski turizam trebao bi postati održiv i pristupačan svim skupinama ljudi, uključujući značajan segment zdravstvenog turizma. Očuvanje percepcije Hrvatske kao sigurne destinacije (mjera 10.2.) bit će ostvareno kroz učinkovit okvir za upravljanje razvojem održivog turizma, putem provedbe mjera 9.1. (Stvoriti preduvjete za upravljanje razvojem turizma u smjeru održivost), te 10.1. (Razvijati pametne destinacije koje se temelje na inovativnosti, pristupačnosti i održivosti), što će pružiti podršku daljnjem razvoju zdravstvenog turizma.⁶⁸

Prognozira se da će zdravstveni turizam doživjeti brzi rast u idućem desetljeću. Ovaj trend potaknut je nizom društvenih promjena, uključujući značajne demografske promjene poput starenja populacije, uz utemeljene vrijednosti suvremenog društva usmjerene prema zdravom načinu života. Stoga se zdravstveni turizam, sa svojim proizvodima i uslugama, smatra *ključnim oblikom turizma budućnosti*, koji pruža visoku dodanu vrijednost, omogućava cjelogodišnje poslovanje te se u potpunosti usklađuje s trendovima i potrebama turističkog tržišta.⁶⁹

⁶⁶ ibidem

⁶⁷ ibidem

⁶⁸ ibidem

⁶⁹ ibidem

4.3. Preporuke u promociji Hrvatske kao zdravstveno-turističke destinacije

Na temelju provedenog kvalitativnog istraživanja Instituta za turizam – *Percepcija Hrvatske kao destinacije zdravstvenog turizma na tržištu posrednika*, kojemu je cilj razumijevanje stavova agencija o tome kako vide Hrvatsku kao destinaciju za zdravstveni turizam, te kako percipiraju karakteristike tržišta iz kojih dolaze. Istraživanje također uključuje perspektive domaćih agencija i pružatelja usluga u zdravstvenom turizmu kako bi se dobio cjelovit uvid u prepoznatljivost i prilike destinacije iz unutarnje i vanjske perspektive.

U konačnom izvještaju iz stavova inozemnih facilitatora/agencija s tržišta Velike Britanije, Njemačke, Italije i Rusije, kao i domaćih dionika u zdravstvenom turizmu, moguće je izvesti sljedeće opće preporuke za promociju hrvatskog zdravstvenog turizma. Ključno je prilagoditi sve preporuke specifičnim strateškim i operativnim ciljevima, kao i planovima promocije Hrvatske turističke zajednice (HTZ-a) unutar određenog vremenskog okvira.⁷⁰

4.3.1. Segmentacija ponude po proizvodima

Medicinski turizam - ovaj segment je usmjeren na najtraženije usluge u inozemnim zdravstvenim putovanjima, posebno u stomatologiji, estetskoj kirurgiji (uključujući transplantaciju kose), oftalmologiji (lasersko skidanje dioptrije), ortopediji i fizikalnoj terapiji te IVF-u. Naglasak se stavlja na visoku kvalitetu liječnika i osoblja, suvremene medicinske ustanove te opremu. Istovremeno se ističe optimalan odnos između kvalitete i cijene. Dodatno, posebna pažnja se posvećuje certifikatima, ocjenama i rangiranjima.⁷¹

Wellness - ovaj segment naglašava tretmane koji ciljaju ublažavanje posljedica modernih zdravstvenih izazova kao što su pretilost, stres, detoksikacija tijela, mindfulness i slično. Osim toga, ističe se iskorištavanje lokalnih prirodnih ljekovitih

⁷⁰ Institut za turizam, *Percepcija Hrvatske kao destinacije zdravstvenog turizma na tržištu posrednika - kvalitativno istraživanje, konačni izvještaj*, Zagreb, 2018., dostupno na:

<https://www.htz.hr/sites/default/files/2019-07/Zdravstveni%20turizam%20Percepcija%20Hrvatske%20Konacni%20izvjestaj%2023042018%20FIN.pdf>,

pristupljeno 12.8.2023.

⁷¹ Ibidem

činitelja te koncept medicinski orijentiranog wellnessa. Kvaliteta osoblja, suvremenih wellness centara i opreme je u fokusu. Balans između kvalitete i cijene također je naglašen. Slično kao kod medicinskog turizma, certifikati, ocjene i rangiranja dobivaju poseban naglasak.⁷²

4.4. Ponuda zdravstvenog turizma u Hrvatskoj

Prema iskazima ispitanika iz domaćeg sektora, zdravstveni turizam u Hrvatskoj je najviše razvijen u području wellnessa i u dijelu medicinskog turizma koji se trenutno može povezati s rastućim brojem specijaliziranih privatnih zdravstvenih ustanova. Ova inicijativa obuhvaća uglavnom manje i srednje ordinacije, posebno specijalizirane za stomatologiju, te nakon toga estetsku kirurgiju i dermatologiju, oftalmologiju, ortopediju, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju, IVF postupke, kao i veće privatne poliklinike s raznovrsnijim uslugama, te specijalizirane klinike. Važno je napomenuti da su neke od tih klinika/poliklinika uspjele izgraditi prepoznatljivu prisutnost na međunarodnom inozemnom tržištu, što potvrđuju i međunarodno priznate certifikacije i akreditacije, uključujući rangiranje na *Global Clinic Rating* ljestvici. Ovo rangiranje predstavlja međunarodno neovisno mjerilo temeljeno na standardima zdravstvenih usluga i zadovoljstvu pacijenata/klijenata.⁷³

Ispitanici ocjenjuju da hrvatska lječilišta, kao treći segment ponude u zdravstvenom turizmu, većinom nisu spremna za izlazak na međunarodno tržište, prvenstveno zbog nedostatka adekvatne smještajne ponude i zastarjele infrastrukture.⁷⁴

Osim dentalnog turizma, sudionici intervjuiranja smatraju da je ukupan raspoloživi kapacitet za medicinski turizam u Hrvatskoj, osim za dentalne usluge, izrazito ograničen i neiskorišten. Smatraju da postoji značajan potencijal za daljnji razvoj medicinskog turizma, što bi moglo pridonijeti ne samo rastu turizma, već i cjelokupnom gospodarstvu u Hrvatskoj.⁷⁵

Ponudajući usluga u ovom sektoru variraju u pružanju cjelovite ponude, uključujući zdravstvene usluge, prijevoz i hotelski smještaj (vlastiti ili u suradnji s partnerima).

⁷² Ibidem

⁷³ Ibidem str. 24.

⁷⁴ Ibidem

⁷⁵ Ibidem

Drugi se fokusiraju isključivo na pružanje zdravstvenih (medicinskih) usluga. Svi su suglasni da je potražnja za dodatnim uslugama (poput izleta, razgledavanja atrakcija, gastronomije i slično) u ovom specifičnom segmentu potražnje prilično nepravilna.⁷⁶

Što se tiče međunarodnih certifikata, oni su rijetkost među sudionicima intervjuiranja, a svi koji ih posjeduju ističu da su sami financirali proces certifikacije. Također, primjećuje se da je tržište recepcijskih agencija specijaliziranih za zdravstveni (medicinski) turizam gotovo potpuno nerazvijeno u Hrvatskoj.⁷⁷

Većina sudionika ocjenjuje pozitivno osnivanje regionalnih klastera zdravstvenog turizma i njihove napore u okupljanju dionika, te pozitivno gleda na zajednički nastup na tržištu. Ipak, neki ponuđači smatraju da su premaleni da bi samostalno nastupili na međunarodnim tržištima, dok manji broj ispitanih ne vidi konkretnu korist od udruživanja u klasterima u vlastitom poslovanju.⁷⁸

4.4.1. Promotivne aktivnosti i kanali distribucije

Dionici u privatnom sektoru ističu da se u promociji oslanjaju uglavnom na vlastite resurse. Koriste raznolike kanale promocije, uključujući online platforme, suradnju s inozemnim facilitatorima i agentima te sudjelovanje na relevantnim sajmovima. Sustav udruženog oglašavanja s turističkim zajednicama na nacionalnoj i regionalnoj razini ocjenjuje se kao efikasan, pri čemu privatni sektor često sudjeluje u takvim inicijativama. S druge strane, javni sektor uglavnom oslanja na ovakve udružene napore u promociji. Ističe se da hrvatski iseljenici također imaju značajnu ulogu kao kanal za promociju i prodaju zdravstvenog turizma, što ponekad može biti zanemareno.⁷⁹

Hrvatska turistička zajednica (HTZ) nedavno je unutar svog portala objavila novu podstranicu posvećenu zdravstvenom turizmu, koja je dostupna putem linka *Zdravlje i blagostanje – Puno dobrobiti*.⁸⁰

⁷⁶ ibidem

⁷⁷ ibidem

⁷⁸ ibidem

⁷⁹ Ibidem str. 25.

⁸⁰ Hrvatska gospodarska komora – dostupno na: <https://www.hgk.hr/htz-objavio-podstranicu-za-zdravstveni-turizam>, pristupljeno 25.8.2023.

Ova inicijativa rezultat je suradnje između Hrvatske turističke zajednice i Hrvatske gospodarske komore (HGK) s glavnim ciljem da na jednom mjestu prezentira nacionalnu ponudu u području zdravstvenog turizma. Svrha je istaknuti poslovne subjekte koji doprinose obogaćivanju turističke ponude, unaprjeđenju destinacije te produženju turističke sezone, kako bi se Hrvatska što bolje pozicionirala kao destinacija za zdravstveni turizam.⁸¹

Na ovoj posebnoj podstranici, poslovni subjekti su organizirani prema 10 turističkih regija te prema različitim djelatnostima kojima se bave. Važno je napomenuti da su sve informacije dostupne na čak šest stranih jezika, što omogućava sveobuhvatnu promociju svih tvrtki koje sudjeluju u zdravstvenom turizmu na međunarodnoj razini.⁸²

Hrvatska ima univerzalni zdravstveni sustav koji osigurava osnovne medicinske usluge za sve građane i rezidente. Međutim, turisti koji dolaze u Hrvatsku često koriste svoje privatno zdravstveno osiguranje kako bi bili pokriveni za hitne medicinske slučajeve i liječničke usluge. Također, postoji mogućnost da se s nekim specijaliziranim turističkim paketima ili programima uključi i dodatno zdravstveno osiguranje za medicinske usluge.⁸³

Zdravstvene ustanove i privatni zdravstveni stručnjaci koji imaju zaključene ugovore s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje ovlašteni su pružati zdravstvene usluge u okviru zdravstvenog turizma, no isključivo izvan kapaciteta koji su dogovoreni sa spomenutim zavodom.⁸⁴

4.4.2. Potražnja za zdravstvenim turizmom u Hrvatskoj

Izuzimajući dentalni turizam, udio stranih tržišta u ukupnom obimu usluga i prihodima intervjuiranih pružatelja (uglavnom medicinskih usluga) relativno je nizak. Primarno strano tržište za dentalni turizam, čineći oko 90% prihoda većih dentalnih poliklinika usmjerenih prema stranim tržištima, je Italija. Što se tiče pružatelja medicinskih usluga,

⁸¹ loc. cit.

⁸² loc. cit.

⁸³ Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, dostupno na: <https://hzzo.hr/nacionalna-kontaktna-tocka-ncp/zdravstveno-osiguranje-u-republici-hrvatskoj>, pristupljeno 29.8.2023.

⁸⁴ Ministarstvo zdravstva RH, *Katalog projekata zdravstvenog turizma 2022.*, dostupno na: <https://zdravlje.gov.hr/UserDocsImages/2023%20OBJAVE/Katalog%20projekata%20zdravstvenog%20turizma%202022..pdf>, pristupljeno 29.8.2023.

glavna inozemna tržišta su uglavnom susjedne zemlje (Slovenija, Bosna i Hercegovina, Srbija).

Značajan dio inozemne potražnje u zdravstvenom turizmu danas se odvija u obliku jednodnevnih posjeta, osobito u kontekstu dentalnog turizma na Kvarneru, koji je uglavnom usmjeren prema talijanskom tržištu.⁸⁵

Obilježja potražnje unutar zdravstvenog turizma sadrže niz elemenata. Prvo, potrošači zdravstvenog turizma često prepoznaju svoje specifične medicinske ili wellness potrebe te biraju destinaciju temeljem njenih sposobnosti da te potrebe zadovolji. Kvaliteta medicinskih usluga koje se nude igra ključnu ulogu u donošenju ovog izbora, obuhvaćajući kompetenciju medicinskog osoblja i dostupnost napredne medicinske opreme.⁸⁶

Financijski aspekt također ima značajnu težinu. Mnoge destinacije zdravstvenog turizma pružaju medicinske usluge po konkurentnijim cijenama u usporedbi s matičnim zemljama korisnika. Ovaj aspekt privlači posebno one koji žele smanjiti troškove liječenja ili wellness usluga, a pritom ne žele kompromitirati kvalitetu pružene skrbi.⁸⁷

Specijalizacija destinacija je također važna. Određene destinacije postaju prepoznatljive po određenim tipovima medicinskih usluga ili wellness ponuda. Na taj način privlače ciljane skupine turista koji traže specifične vrste skrbi.⁸⁸

Pored medicinskih usluga, zdravstveni turizam često uključuje i dodatne turističke sadržaje. Ova kombinacija omogućava turistima da spoje medicinske tretmane s kulturnim iskustvima, obilascima lokalnih atrakcija i rekreacijom, pružajući im ravnotežu između liječenja i uživanja u turističkim aktivnostima.⁸⁹

U cjelini, potražnja za zdravstvenim turizmom u Hrvatskoj i diljem svijeta temelji se na međuovisnosti visokokvalitetnih medicinskih usluga i turističkih doživljaja. Kvalificirani stručnjaci, raznovrsni prirodni resursi, wellness ponude, bogatstvo gastronomske ponude i osjećaj sigurnosti destinacije predstavljaju temelj rastućeg interesa za ovaj trend.⁹⁰

⁸⁵ Institut za turizam, ibidem str. 25.

⁸⁶ Institut za turizam, ibidem str. 26.

⁸⁷ loc. cit.

⁸⁸ loc. cit.

⁸⁹ loc. cit.

⁹⁰ loc. cit.

4.4.3. SWOT analiza zdravstvenog turizma u Hrvatskoj

Tablica 1. prikaz SWOT analize zdravstvenog turizma u Hrvatskoj

Snage	Slabosti
Kvalitetna medicinska skrb Povoljna klima Kvaliteta života i sigurnost Prometna povezanost Konkurentne cijene Blizina emitivnih tržišta Sinergija s rekreativnim sadržajima Raznolikost hrvatskih regija Autentična gastronomska ponuda Bogatstvo mora Ljekoviti termalni i mineralni izvori Diverzifikacija turističke ponude	Nedovoljno razvijena promocija Nedostatak ljudskih potencijala Naglašena sezonalnost Neadekvatna struktura smještajnih kapaciteta Nedostatak svijesti o potrebi razvoja novih tehnologija Neiskorištenost EU fondova Nedostatak novih turističkih atrakcija Manjak inovativnosti Spora administracija zdravstvenog osiguranja inozemnih građana
Prilike	Prijetnje
Potencijal EU fondova Potencijal obalnog i kontinentalnog prostora Rast potražnje za oblicima zdravstvenog turizma Promjene u globalnim zdravstvenim trendovima Snažnije uključivanje u međunarodne programe izvrsnosti Blizina emitivnih tržišta Dostupnost međunarodnog obrazovanja Programi specijalizacije Razvoj digitalnih tehnologija Potražnja za prirodnim ljepotama	Krizne situacije (pandemije, ratovi, sukobi..) Percepcija Hrvatske kao ljetne destinacije Kontinuirana globalna konkurencija Brze promjene globalnih trendova Promjene u zdravstvenom sustavu Regulativni izazovi Ekonomska nestabilnost (inflacija) Zakonodavni okvir

Izvor: autorica rada

4.4.4. Istaknute prednosti i nedostaci zdravstvenog turizma u Hrvatskoj

Hrvatska se ističe svojom iznimnom prometnom dostupnošću, omogućujući jednostavan pristup iz raznih dijelova svijeta zahvaljujući svom povoljnom geografskom položaju i blizini ključnih emitivnih tržišta.⁹¹

Konkurentne cijene zdravstvenih usluga čine Hrvatsku atraktivnom opcijom za mnoga ciljana inozemna tržišta. Uz to, pozitivne percepcije i naklonost prema ponudi zdravstvenog turizma prisutne su među Hrvatskom dijasporom, koja igra važnu ulogu kao značajan dio inozemnog tržišta.⁹²

Bogata tradicija zdravstvenog turizma, koja seže unatrag desetljećima, vidljiva je kroz destinacije poput Opatije, Malog Lošinja i toplica. Hrvatska se može pohvaliti obiljem prirodnih resursa koji čine osnovu za zdravstveni turizam, uključujući blagotvorne klimatske uvjete, morsku vodu, termalne izvore, zrak i ljekovito blato. Posebno treba istaknuti morsku obalu kao komparativnu prednost Hrvatske u odnosu na druge destinacije.⁹³

Stručnost medicinskog kadra i visoka dijagnostička razina, posebice u privatnim zdravstvenim ustanovama, dodatno doprinose privlačnosti Hrvatske kao destinacije zdravstvenog turizma. Osim toga, osjećaj sigurnosti koji zemlja pruža igra ključnu ulogu u privlačenju inozemnih pacijenata.⁹⁴

Hrvatska se može pohvaliti razvijenom turističkom aktivnošću i dugom tradicijom turizma općenito, stvarajući time povoljno okruženje za razvoj zdravstvenog turizma. Ljepota i očuvanost prirode te bogata gastronomska ponuda dodatno obogaćuju iskustvo posjetitelja.⁹⁵

Prema ocjenama dionika, percepcija Hrvatske kao ozbiljne destinacije za pružanje usluga liječenja i unapređenja zdravlja nije još uvijek uspostavljena niti ozbiljno razvijena. Aktivnosti koje su dosad poduzete na ovom području često napreduju sporo,

⁹¹ Institut za turizam, ibidem str. 27.

⁹² loc. cit.

⁹³ loc. cit.

⁹⁴ loc. cit.

⁹⁵ loc. cit.

a nedostaje jasna razvojna strategija, vizija te mjerljivi i numerički ciljevi. Suradnja između različitih dionika također nije dovoljno izražena.⁹⁶

Jedna od glavnih prepreka za brži razvoj zdravstvenog turizma u Hrvatskoj leži u nepovoljnoj percepciji zemlje, što uključuje nepovoljnu investicijsku klimu, prisutnost korupcije te negativan imidž postojećeg zdravstvenog sustava, kao što su liste čekanja i stare bolnice. Konkurencija također negativno utječe na percepciju Hrvatske, što dodatno otežava promociju.⁹⁷

Stanje lječilišta, specijalnih bolnica i bolnica u javnom sektoru predstavlja značajnu prepreku, s obzirom na niski standard smještaja, manjak stručnog osoblja i nedostatnu orijentaciju prema potrebama pacijenata. Zakonodavni okvir također ograničava njihovu sposobnost pružanja zdravstveno-turističkih usluga.⁹⁸

Nedostatna zračna povezanost s ključnim tržištima, nedovoljno izravnih zračnih linija i nedostatak niskobudžetnih prijevoznika predstavljaju prepreku za brži razvoj zdravstvenog turizma. Nedostatak interesa domaćih turističkih agencija za ulazak u ovaj sektor dodatno ograničava napredak.⁹⁹

Konkurencija među domaćim ponuđačima zdravstvenih usluga u vanjskom nastupu često ima nepovoljne rezultate. Također se ističe manjak kvalificirane radne snage kao ključan izazov za daljnji razvoj. Nedostatak osnovnih statističkih pokazatelja o zdravstvenom turizmu, kao što su broj posjetitelja zdravstvenih turista, otežava postavljanje ciljeva i mjerenje učinaka, što je nužno za daljnji razvoj.¹⁰⁰

Promocijske aktivnosti na nacionalnoj razini nisu dovoljno transparentne i efikasne prema nekim dionicima, a nedovoljna financijska podrška dodatno komplicira promociju. Nepovezanost aktivnosti među ministarstvima te neusklađena legislativa i podrška za prijavu na natječaje Europske unije također predstavljaju izazove za razvoj zdravstvenog turizma u Hrvatskoj.¹⁰¹

⁹⁶ Institut za turizam, ibidem str. 28.

⁹⁷ loc. cit.

⁹⁸ loc. cit.

⁹⁹ loc. cit.

¹⁰⁰ loc. cit.

¹⁰¹ loc. cit.

4.5. Preporuke za budućnost

Hrvatska se, prema zaključcima intervjuiranih dionika u promatranom istraživanju Instituta za turizam *Percepcija Hrvatske kao destinacije zdravstvenog turizma na tržištu posrednika - kvalitativno istraživanje*, nije uspješno afirmirala na inozemnom tržištu medicinskog i šireg zdravstvenog turizma, izuzev u domenu dentalnog turizma, pri čemu se taj prepoznatljiv imidž veže isključivo uz talijansko tržište. Unatoč rastu opće prepoznatljivosti Hrvatske na europskim tržištima, primarno u odmorišnom kontekstu, nedostatak specifičnog identiteta na tržištu medicinskog turizma izostaje.¹⁰²

4.5.1. Percepcija Hrvatske

S obzirom na percepciju Hrvatske kao destinacije zdravstvenog turizma, postoji oprečnost među dionicima. Dok se neki slažu s imidžem Hrvatske kao jeftine dentalne destinacije, drugi to negiraju. Ipak, postoji uvjerenje da će rast opće prepoznatljivosti Hrvatske kao turističke destinacije, kako među stručnim krugovima tako i među krajnjim potrošačima, pozitivno utjecati i na prepoznatljivost zdravstveno-turističke ponude.¹⁰³

Uspjeh na tržištu zdravstvenog turizma, prema sudu dionika je u balansu između povoljnih cijena i odgovarajuće kvalitete zdravstvenih usluga. Ova dva čimbenika su nerazdvojni, gdje cijene imaju odlučujući utjecaj na odabir inozemne destinacije za pružanje zdravstvenih usluga. Međunarodno priznati certifikati se također ističu kao dodatni element koji doprinosi osjećaju sigurnosti pacijenata te povoljnijoj percepciji kvalitete medicinskih usluga.¹⁰⁴

Jedan od ključnih faktora uspjeha, prema dionicima, je percipiranje zemlje kao sigurne i kvalitetne destinacije za medicinske usluge. Također su identificirani i drugi važni faktori, uključujući prometnu dostupnost zračnim prijevozom (posebno izravne i niskobudžetne letove), stručnost medicinskog osoblja, kvalitetnu infrastrukturu,

¹⁰² Institut za turizam, ibidem str. 28-29.

¹⁰³ loc. cit.

¹⁰⁴ loc. cit.

jedinstvene ljekovite činitelje, kao i sigurnost zemlje i kvalitetne smještajne kapacitete.¹⁰⁵

4.5.2. Primjeri dobre prakse

Kao primjeri dobre prakse, ističu se Turska, Poljska i Mađarska. Turska se istaknula zahvaljujući ulasku stranog kapitala, brzom razvoju modernih bolnica te prisutnosti relevantnih certifikata. Poljska je uspješno razvila privatne bolnice visoke kvalitete nakon pristupanja EU. Mađarska je lider u dentalnom turizmu, postižući uspješnost zahvaljujući konkurentnim cijenama i pristupačnim prijevozom, dok je također zapažena na tržištu wellness usluga.¹⁰⁶

Preporuke za budućnost uključuju unapređenje promocije putem jačanja prepoznatljivosti Hrvatske kao destinacije zdravstvenog turizma. Ova promocija treba biti ciljana prema različitim tržištima i ciljnim skupinama, uključujući domaću dijasporu, turiste koji su već u zemlji te postojeću turističku potražnju.¹⁰⁷

Kao prioritetnu aktivnost, ističe se potreba za definiranjem indikatora i kriterija koji će omogućiti praćenje obujma zdravstvenog turizma u Hrvatskoj. To uključuje sve pružatelje zdravstvenih usluga, bilo u privatnom ili javnom sektoru. Postavlja se pitanje "što i kako mjeriti", a predloženo je da se u što većoj mjeri oslonimo na postojeće sustave i baze podataka, kao što je sustav eVisitor.¹⁰⁸

S obzirom na ključnu ulogu zračne dostupnosti, dionici predlažu uvođenje izravnih avionskih linija s odabranim inozemnim destinacijama.

Nadalje, ističe se važnost međunarodno priznatih certifikacija za institucije kako bi se osigurala kvaliteta usluga i stvorilo povjerenje na tržištu. Sudionici smatraju da bi državne institucije poput HGK i MINT trebale pružiti financijsku podršku u tom procesu. Paralelno s tim, predloženo je uvođenje nacionalne kategorizacije usluga i pružatelja u zdravstvenom turizmu, neovisno o međunarodnim certifikatima.¹⁰⁹

¹⁰⁵ loc. cit.

¹⁰⁶ loc. cit.

¹⁰⁷ loc. cit.

¹⁰⁸ Institut za turizam, ibidem str. 30.

¹⁰⁹ loc. cit.

5. Analiza destinacija koje su sudjelovale u izboru za destinaciju godine u kategoriji zdravstvenog turizma 2019. godine

Na polju zdravstvenog turizma, vodeći sudionici u Republici Hrvatskoj su lječilišta, specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju te komercijalne zdravstvene tvrtke. Prema statističkim podacima iz 2022. godine, specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju i lječilišta ukupno raspolažu s 4.360 registriranih kreveta, a zaposleno je 3.477 osoba koje obavljaju medicinske i nemedicinske funkcije. Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju i lječilišta dodatno osiguravaju 2.025 kreveta ugovorenih s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje (HZZO).¹¹⁰

Najpoznatije ustanove zdravstvenog turizma u Hrvatskoj prema Katalogu projekata zdravstvenog turizma:

1. Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Varaždinske Toplice
2. Toplice Lipik - Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju
3. Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Daruvarske Toplice
4. Lječilište Istarske Toplice
5. Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Biokovka Makarska
6. Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Krapinske Toplice
7. Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Naftalan
8. Thalassotherapie Opatija, Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju bolesti srca, pluća i reumatizma
9. Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Kalos
10. Lječilište Topusko
11. Thalassotherapie Crikvenica
12. Specijalna bolnica za ortopediju Biograd na Moru
13. Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Stubičke Toplice
14. Top Terme Topusko
15. Bolnica za ortopediju i rehabilitaciju „Prim. dr. Martin Horvat“ Rovinj – Rovigno¹¹¹

Među svim regijama Hrvatske, treba istaknuti Kvarner kao iznimno važno područje u razvoju zdravstvenog turizma, čija je povijest započela već krajem 19. i početkom 20.

¹¹⁰ Katalog projekata zdravstvenog turizma 2022., ibidem str. 2.

¹¹¹ Katalog projekata zdravstvenog turizma 2022., ibidem str. 3.

stoljeća. U tom razdoblju su se počela razvijati klimatska lječilišta koja su postala prepoznatljiva obilježja regije, poput Opatije, Crikvenice, Velog i Malog Lošinja, Raba te gorskokotarskih središta Skrada i Delnica. Kvarner je posebno cijenjen zbog svojeg iznimno blagotvornog zraka, pa često nazivaju to područje "aromaterapijom na otvorenom".¹¹²

5.1. Destinacije koje su sudjelovale u izboru destinacije godine u kategoriji zdravstvenog turizma 2019. godine

Kategorija *Nagrada u zdravstvenom turizmu*, koju provodi Hrvatska turistička zajednica i Ministarstvo turizma, prepoznaje izvrsnost u području medicinskog, lječilišnog i wellness turizma, koja sudionicima pruža kvalitetne zdravstvene usluge dijagnostičkih i terapijskih postupaka, zdravstvenu njegu i medicinsku rehabilitaciju uz mogućnost korištenja prirodnih ljekovitih činitelja. Pri tome je značajna primjena koncepta održivosti i digitalizacije, razvijanje i jačanje ponude i vidljivosti zdravstvenog turizma te doprinos razvoju turističke destinacije.¹¹³

Za nagradu se mogu kandidirati: destinacije zdravstvenog turizma, turističke zajednice, klinike, specijalne bolnice, lječilišta, rehabilitacijski centri, wellness hoteli, kao i drugi poslovni subjekti, organizacije, udruge i institucije koje su u prethodnom periodu zabilježile značajne pozitivne pomake i time doprinijele razvoju zdravstvenog turizma Republike Hrvatske.¹¹⁴

Destinacije koje su se prijavile za destinaciju godine u kategoriji zdravstvenog turizma 2019. godine i ušle u uži izbor su Mali Lošinj, Rivijera Crikvenica i Toplice sveti Martin.¹¹⁵

¹¹² loc. cit.

¹¹³ Službena stranica HTZ-a, dostupno na: <https://www.htz.hr/hr-HR/projekti-i-potpore/godisnje-hrvatske-turisticke-nagrade/nagrada-u-zdravstvenom-turizmu>, pristupljeno 29.8.2023.

¹¹⁴ loc. cit.

¹¹⁵ loc. cit.

5.2. Mali Lošinj – destinacija godine u kategoriji zdravstvenog turizma 2019. godine

Zdravstveni turizam na otoku Lošinju se temelji na iskorištavanju prirodnih ljekovitih faktora koji povoljno djeluju na očuvanje zdravlja, poboljšanje kvalitete života te prevenciju, liječenje i oporavak od različitih bolesti. Ovi faktori se mogu kategorizirati u tri glavna područja: klimatski (klima, čist zrak, sunčeva svjetlost, morski uvjeti), morski (kvaliteta zraka, sunčeva svjetlost, morska voda, alge, vegetacija, pijesak, peloidi¹¹⁶ iz mora i soli, šetnice i staze) te termalni (termalne vode, peloidi, naftalan¹¹⁷, vegetacija, zrak, sunčeva svjetlost, šetnice i staze).¹¹⁸

Zdravstveni turizam na otoku Lošinju je ponajviše usmjeren prema ljudima koji žive u urbano zagađenim okruženjima te su svakodnevno izloženi stresu. Programi su prilagođeni poboljšanju zdravlja dišnih organa i kože. Povoljni klimatski uvjeti na otoku omogućuju terapiju prirodnim morskim aerosolom¹¹⁹, dok šetnice uz obalu potiču njegovu generaciju. Bogata mediteranska vegetacija pridonosi povoljnom djelovanju eteričnih ulja i morskih aerosola na dišni sustav i kožu. Važan faktor za ugodnu klimu Lošinja tijekom zime i poticanje subtropske vegetacije je topla morska struja iz južnog Mediterana. To također održava čistoću mora, koje ostaje prozirno i nezagađeno. Temperature mora su tijekom cijele godine blage, dodatno pridonoseći zdravstvenim prednostima otoka.¹²⁰

Otkriće povoljnih zdravstvenih učinaka otočke klime i rastući turizam učinili su Mali Lošinj poznatim odredištem za turiste iz cijelog svijeta. Borove šume su zamijenile maslinici i vrtove, a uvala Čikat igrala je ključnu ulogu u razvoju lošinjskog turizma. Ovaj dio otoka nudi prekrasne plaže i uvale poput Čikata, Sunčane uvale i Valdarke, privlačeći posjetitelje u ljetnim mjesecima.¹²¹

¹¹⁶ Peloidi ili ljekovita blata, zajednički naziv za tvari nastale u prirodi tijekom geoloških zbivanja, koje se fino usitnjene i pomiješane s vodom upotrebljavaju za kupke i obloge radi liječenja

¹¹⁷ Naftalan je zemno mineralno ulje, ubraja ga se u prirodne ljekovite činitelje

¹¹⁸ Službena internetska stranica artMedias – Zdravstveni turizam – otok Lošinj, dostupno na: <https://www.artmedias.com/hr/otok-losinj-mali-losinj-zdravstveni-turizam.asp>, pristupljeno 14.8.2023.

¹¹⁹ Aerosoli u medicinskoj praksi su tekuće ili praškaste ljekovite tvari raspršene u zraku, stiješnjenom ili tekućem plinu, pohranjene u posudi pod tlakom

¹²⁰ loc.cit.

¹²¹ Mali Lošinj službena stranica, dostupno na: <https://www.mali-losinj.hr/2019/gradani/dogadjanja/mali-losinj-najuspjesnija-destinacija-turizma-zdravlja-a-loger-nerezinac-dobitnik-inovacije-godine/>, pristupljeno 30.8.2023.

Danas je Mali Lošinj turističko središte koje nudi raznolik i kvalitetan smještaj u hotelima, pansionima, apartmanima i kampovima. Osim toga, pruža i sportske i rekreacijske aktivnosti kao što su škola jedrenja, ronjenja, surfanja, sportski ribolov, tenis, mini-golf i kuglanje. Tu su i restorani s domaćim i međunarodnim jelima te mnoge kulturne manifestacije, šetnje, obilasci, brodski izleti i drugi sadržaji.¹²²

U *Lječilištu Veli Lošinj* pružaju se različite zdravstvene usluge kao što su medicinska rehabilitacija, fizikalna terapija, dermatologija, venerologija, te dodatno aromaterapija, vježbe disanja, alergijska testiranja i liječenje psorijaze.¹²³

Također, na području Lošinja postoje hotelski smještajni kapaciteti i kampovi koji ne samo da nude odmor, već i specijalizirane programe plućne rehabilitacije za djecu i odrasle. Ovi programi kombiniraju kliničke pristupe s prirodnim ljekovitim čimbenicima otoka Lošinja. Za postizanje uspješne rehabilitacije preporučuje se boravak na Lošinju od 14 do 21 dan uz stručno vodstvo liječnika, posebno internista i pulmologa.¹²⁴

5.3. Rivijera Crikvenica

Rivijera Crikvenica je već u 19. stoljeću bila među pionirima zdravstvenog turizma u Hrvatskoj. Crikvenica ima dugu povijest zdravstvenog turizma koja seže unatrag stoljećima. Ova destinacija, s više od 2300 sunčanih sati godišnje, pruža idealne uvjete za turiste koji traže očuvanje zdravlja i opuštanje.¹²⁵

Jedan od glavnih aduta Crikvenice je njezina iznimno povoljna mediteranska klima i mikroklima. Svježi morski zrak miješa se s ugodnim planinskim strujanjima, pružajući posjetiteljima čist zrak i blagotvorne učinke na disanje. Osim toga, more u Crikvenici je kristalno čisto i prirodno, što dodatno doprinosi wellness iskustvu.¹²⁶

U 2018. godini, koja je označila 130. obljetnicu organiziranog turizma, Crikvenica je ponosno koračala prema vrhu kao najuspješnija destinacija zdravstvenog turizma u

¹²² loc. cit.

¹²³ Službena internetska stranica portala Privatni smještaj, dostupno na: <https://portal.privatnismjestaj.hr/clanak/zdravstveni-turizam-losinjskog-otocja>, pristupljeno 14.8.2023.

¹²⁴ loc. cit.

¹²⁵ Crikvenica Riviera, službena stranica, dostupno na: <https://www.rivieracrikvenica.com/croatia/oaza-zdravlja>, pristupljeno 30.8.2023.

¹²⁶ loc. cit.

Hrvatskoj. Važan doprinos ovome ostvarili su izvanredni stručnjaci u uglednim zdravstvenim ustanovama.¹²⁷

Povijest zdravstvenog i lječilišnog turizma u Crikvenici ima svoje duboke korijene, datirajući sve do vremena kada su redovnici posvetili posebnu pažnju medicini i ljekarništvu. Oni su proučavali medicinske rukopise, knjige i pučku medicinu, uzgajali ljekovito bilje i čak prenamijenili dio svog samostana u sklonište i bolnicu za svoju bolesnu braću, hodočasnike, siromahe i druge bolesnike. Ovo je bio početak organizirane medicinske skrbi u regiji i prvih koraka prema zdravstvenom turizmu.¹²⁸

U 19. stoljeću, primijećeni su izvrsni uvjeti za razvoj zdravstvenog turizma u Crikvenici. Ključni faktori su bili izuzetno povoljna mediteranska klima i mikroklima, čist zrak, morsko okruženje te netaknuta prirodna ljepota. Godine 1889., magistar farmacije Ivan Polić preuzeo je upravljanje prve moderno opremljene ljekarne u Crikvenici, što je doprinijelo razvoju medicinske infrastrukture.¹²⁹

Rivijera Crikvenica ima bogatu ponudu zdravstvenih usluga koje uključuju talasoterapiju, terapiju morskom vodom i peloidima te programe rehabilitacije i prevencije za respiratorne bolesti i druge zdravstvene tegobe. Unutar kompleksa „Thalassotheapie“ nalazi se i Poliklinika za baromedicinu Oxy, koja se specijalizirala za baromedicinske¹³⁰ terapije koje pozitivno utječu na dišne puteve.¹³¹

U Crikvenici se također nalaze brojni wellness i spa centri koji nude razne tretmane za opuštanje i revitalizaciju tijela, uključujući masaže, tretmane ljekovitim biljem, saune i teretane. Rivijera Crikvenica nudi i mnoge mogućnosti za rekreaciju na otvorenom, poput biciklizma, planinarenja, plivanja i jedrenja. Osim toga, Crikvenica je domaćin raznim događanjima, uključujući biciklističke, plivačke i trkačke maratone te jedriličarske regate.¹³²

S kombinacijom prirodnih ljepota, stručnih zdravstvenih ustanova i bogate wellness ponude, Crikvenica je postala vodeća destinacija za turizam zdravlja u Hrvatskoj.¹³³

¹²⁷ loc. cit.

¹²⁸ loc. cit.

¹²⁹ loc. cit.

¹³⁰ Hiperbarična oksigenacija je znanstveno utemeljena metoda liječenja koja se provodi udisanjem čistog medicinskog (100%) kisika u hiperbaričnoj komori pri tlaku većem od jednog bara.

¹³¹ Crikvenica Riviera, ibidem

¹³² loc. cit.

¹³³ loc. cit.

5.4. Toplice sveti Martin

Terme Sveti Martin smještene su na sjevernom dijelu Međimurske županije, u općini Sveti Martin na Muri. Koncept Termi Sveti Martin se može sažeti u jednoj riječi - "Healthness" (zdravlje + wellness). Ova jedinstvena filozofija kombinira aktivni odmor, wellness iskustva i promicanje svijesti o vlastitom zdravlju kako bi se postigla ravnoteža tijela, uma i duha.

Ključni element ovog *Healthness* koncepta odmora su termalne vode Termi Sveti Martin, koje su već stoljećima poznate po svojim ljekovitim svojstvima. Ove termalne vode potječu iz onoga što je nekada bilo Panonsko more i imaju prosječnu temperaturu od 35°C. Kupanje u ovoj termalnoj vodi pruža tijelu osjećaj lagodnosti i vitalnosti. Zbog jedinstvenog kemijskog sastava, termalne vode Termi Sveti Martin osvježavaju tijelo novom energijom, a čak i nekoliko minuta provedenih u mirnom okruženju kompleksa termo-mineralnih bazena ima blagotvoran učinak na cjelokupno zdravlje organizma.¹³⁴

Razvoj turističke ponude išao je ruku pod ruku s razvojem "Termi Sveti Martin". Kako su se ove termalne toplice razvijale, tako se razvijala i turistička ponuda Međimurske županije i općine Sveti Martin na Muri. Tijekom godina, Turistička zajednica Međimurja počela je sve više pažnje posvećivati iskorištavanju potencijala postojećih prirodnih i društvenih atrakcija, te stvaranju novih atraktivnih sadržaja i atrakcija.¹³⁵

Ovaj kompleks sastoji se od različitih objekata, uključujući *Spa&Golfer* hotel, *MartiLandiu* vodeni park, Polikliniku *Lumbalis*, wellness centar, termalne bazene, teretanu i apartmane Regina. *Spa&Golfer* hotel klasificiran je kao hotel sa četiri zvjezdice, isto kao i apartmani Regina. Hotel *Spa&Golfer* nudi 151 moderno opremljenu sobu i 6 luksuznih suite-ova. Također, u sklopu resorta nalazi se čak 7 restorana s raznolikom ponudom. Restoran *Vučkovec* predstavlja tradicionalnu kuhinju s autohtonim jelima u starinskom ambijentu, dok je restoran La Batat jedini a la carte restoran koji poslužuje zdrave, domaće i lokalne specijalitete. *Buffet* restoran Mira nudi zdrav doručak i raznovrsna večera. Pub Potkova usmjeren je na roštiljske specijalitete, pizze i široku ponudu pića. U samom hotelu nalaze se ION i Lounge bar koji nude

¹³⁴ Terme sveti Martin, dostupno na: <https://www.termesvetimartin.com/hr/lokacija/>, pristupljeno 2.9.2023.

¹³⁵ Emedjimurje.net, dostupno na: <https://emedjimurje.net.hr/vijesti/drustvo/4285810/vrijedno-priznanje-terme-sveti-martin-ponijele-titulu-najboljeg-wellness-hotela-u-hrvatskoj/>, pristupljeno 2.9.2023.

ioniziranu vodu i zdrave grickalice. Uz unutarnje bazene, tu je i brzi restoran *Pool Lounge* te još jedan bar u aquaparku koji je otvoren samo ljeti i fokusiran je na piće.¹³⁶

Dodatno, resort nudi *Beauty centar* s bogatom ponudom masaža i tretmana, *Svijet sauni s 5 različitih vrsta sauna i slanih soba*. Poseban objekt u resortu je *Hram života*, dizajniran prema filozofiji dr. Rudolfa Steinera, s unutarnjim i vanjskim bazenima s termalnom vodom te više jacuzzija. *Aquapark Martilandia* nedavno je obnovljen i nudi razne bazene, nove tobogane i zabavne sadržaje.¹³⁷

Gosti imaju pristup i fitness centru, teretani, teniskim terenima, trim stazi, školi golfa, nogometnim i košarkaškim terenima te mogućnost najma bicikala putem recepcije ili u hotelskom dućanu. Resort također sadrži kongresni centar s kapacitetom do 500 osoba i pruža usluge ureda za vanjske potrebe kao što su kopiranje i skeniranje dokumenata.¹³⁸

Cjelokupna strategija *Terma Sveti Martin* temelji se na holističkoj filozofiji doktora Rudolfa Steinera, iznimnog vizionara rođenog u Međimurju, čiji doprinos znanosti istraživanja duhovne dimenzije rezultira filozofijom poznatom kao antropozofija. Ova filozofija prožima svaki aspekt *Terma Sveti Martin*. Ovaj holistički pristup očituje se kroz mnoge elemente resorta. U restoranima se hrana nabavlja od lokalnih proizvođača, potičući tako održivu i zdravu prehranu. Unutarnji bazeni resorta oblikovani su prema načelima organske arhitekture, koja slijedi prirodne i fluidne linije brežuljkastog okoliša u kojem se Terme Sveti Martin smještaju.

¹³⁶ Terme sveti Martin, dostupno na: <https://www.termesvetimartin.com/hr/termomineralnibazeni-hr/>, pristupljeno 2.9.2023.

¹³⁷ Terme sveti Martin, dostupno na: <https://www.termesvetimartin.com/hr/wellness-hr-2/>, pristupljeno 2.9.2023.

¹³⁸ Terme sveti Martin, dostupno na: <https://www.termesvetimartin.com/hr/paketi-hr/>, pristupljeno 2.9.2023.

6. Zaključak

Suvremeni koncepti razvoja zdravstvenog turizma predstavljaju iznimno važan segment inovacija unutar globalne turističke industrije. Ovim radom istraženi su različiti aspekti ovog sektora, analizirajući utjecaj medicinskih klastera, wellness programa, novih tehnologija, integrativnih medicinskih tretmana te personaliziranog pristupa na daljnji razvoj. Kroz primjenu analitičkih metoda, rad je prikazao kako se ovi suvremeni koncepti odražavaju na turističku industriju te kako će oblikovati budućnost zdravstvenog turizma.

Istraživanje je ukazalo na ključnu ulogu medicinskih klastera u privlačenju pacijenata i stručnjaka, stvarajući sinergiju između različitih zdravstvenih usluga. Wellness programi su postali nezaobilazan segment, naglašavajući prevenciju i održavanje zdravlja, a novi tehnološki napreci osiguravaju napredne i personalizirane tretmane. Integrativni medicinski pristupi sve više dobivaju na važnosti, povezujući tradicionalnu i alternativnu medicinu radi boljeg zdravstvenog ishoda. Personalizirani pristup pacijentima dodatno pojačava doživljaj i zadovoljstvo.

Suvremeni koncepti razvoja zdravstvenog turizma imaju dubok utjecaj na budućnost ovog sektora, kako globalno, tako i u kontekstu Hrvatske. S obzirom na bogatu turističku ponudu, prirodne ljepote i kvalitetnu zdravstvenu infrastrukturu, Hrvatska ima značajan potencijal za razvoj zdravstvenog turizma. Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. pruža okvir za usklađivanje ovih suvremenih koncepta s ciljevima održivog turizma. Kroz analizu destinacija nagrađenih u kategoriji zdravstvenog turizma vidljiv je znatan napredak i potencijal za daljnji razvoj ostalih destinacija u zdravstvenom turizmu Hrvatske.

Kroz dosljednu primjenu preporuka i strategija razvoja, Hrvatska može postati prepoznatljiva zdravstveno-turistička destinacija koja kombinira visoku kvalitetu medicinskih usluga, wellness programa, tehnoloških inovacija i personaliziranog pristupa. Ovaj rad pruža temeljni uvid u ključne faktore unapređenja zdravstvene turističke ponude koji će oblikovati budućnost zdravstvenog turizma te potiče daljnje istraživanje i akciju u postizanju vizije razvoja ovog turističkoga sektora.

Literatura

Knjige:

1. Ivanišević, G., – Potencijali za zdravstveni i lječilišni turizam: Knjiga izlaganja na znanstvenom skupu Veli Lošinj, Hrvatski liječnički zbor, 2014. Zagreb, str.10.
2. Hitrec T, *Zdravlje kao trajna odrednica i razvojna šansa hrvatskog turizma*, Zdravlje i turizam, Hrvatsko kardiološko društvo, Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske županije, Split/Hvar, 1998., 17-27.
3. Kušen, E., „Zdravstveni turizam“, U: Čorak, S. i Mikačić, V. (ur.), *Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno*, Zagreb, Institut za turizam, 2006. str. 228.
4. Skupnjak, B.: *Zdravstveni turizam kao komplementarni i specifični oblik općeg turizma i turizam kao faktor razvitka zemlje*, Zagreb-Hvar, 1968. str. 177.

Članci:

1. Akhtari-Zavare M, Abdullah M. Y, Hassan S. T. S, Said S. B, Kamali M. *Patient satisfaction: evaluating nursing care for patients hospitalized with cancer in Tehran Teaching Hospitals*, Iran, *Global journal of health Science*. 2010, str. 121., dostupno na: <http://dx.doi.org/10.5539/gjhs.v2n1p117>, pristupljeno 12.8.2023.
2. Brian Kee Mun Wong and Sarah Alia Sa'aid Hazley, *The future of health tourism in the industrial revolution 4.0 era*, 2, 2021, Emerald Publishing Limited, 2020., str 267., dostupno na: <https://doi.org/10.1108/JTF-01-2020-0006>, pristupljeno 11.8.2023.
3. A. Črmelec, J. Geić, S. Geić, *Zdravstveni turizam egzistencijalna potreba u suvremenom društvu*, dostupno na: <https://core.ac.uk/download/pdf/14432907.pdf>, pristupljeno 10.8.2023.
4. Elrod, J.K., Fortenberry, J.L. *Centers of excellence in healthcare institutions: what they are and how to assemble them*, *BMC Health Serv Res*, (2017), str 15, dostupno na: <https://doi.org/10.1186/s12913-017-2340-y>, pristupljeno 11.8.2023.

5. EU Directive 2011/24/EU on the application of patients' rights in crossborder healthcare: Legislation Guidance for Patient Organisations, 2013., dostupno

na: https://www.eu-patient.eu/globalassets/policy/cross-borderhealthcare/2013-11-18_cbhc_guidance-final.pdf, pristupljeno 4.8.2023.

6. Institut za turizam, *Percepcija Hrvatske kao destinacije zdravstvenog turizma na tržištu posrednika - kvalitativno istraživanje*, konačni izvještaj, Zagreb, 2018.,

dostupno na: https://www.htz.hr/sites/default/files/2019-07/Zdravstveni%20turizam%20Percepcija%20Hrvatske%20Konacni%20izvjestaj%2023042018_FIN.pdf, pristupljeno 12.8.2023.

7. Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2022_dokumenti/003_220721_Strategija_ROT_nacrt.pdf, pristupljeno 12.8.2023.

8. Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske, Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine, dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=24291>, pristupljeno 12.8.2023.

9. Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske, Uprava za primarnu zdravstvenu zaštitu, zdravstveni turizam, lijekove i medicinske proizvode, javno zdravstvo i javnozdravstvenu zaštitu - *Katalog projekata zdravstvenog turizma 2022.*, dostupno na:

<https://zdravlje.gov.hr/UserDocsImages/2023%20OBJAVE/Katalog%20projekata%20zdravstvenog%20turizma%202022..pdf>, pristupljeno 29.8.2023.

10. Ordabayeva, M. , Yessimzhanova, S. *Development of Healthcare and Wellness Tourism Marketing*, International Review of Management and Marketing 6 (2016), str. 120., dostupno na: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/367244>, pristupljeno 11.8.2023.

11. World Tourism Organization (UNWTO) and European Travel Commission (ETC) - *Exploring Health Tourism – Executive Summary*. 2018., str. 9., dostupno na: <https://etc-corporate.org/uploads/reports/2018-ETC-UNWTO-Exploring-Health-Tourism-Executive-Summary.pdf>, pristupljeno 4.8.2023.

12. World Health Organization, *The world health report 2000: health systems: improving performance*, 2000., [Google Scholar], dostupno na: <https://books.google.hr/books?id=luggKK2euxoC&lpg=PR7&ots=sNq5-b9KV8&lr&hl=hr&pg=PR18#v=onepage&q&f=false>, pristupljeno 12.8.2023

Internetski izvori:

1. artMedias – Zdravstveni turizam – otok Lošinj, dostupno na: <https://www.artmedias.com/hr/otok-losinj-mali-losinj-zdravstveni-turizam.asp>, pristupljeno 14.8.2023.
2. Hrvatska gospodarska komora, dostupno na: <https://www.hgk.hr/htz-objavio-podstranicu-za-zdravstveni-turizam>, pristupljeno 25.8.2023.
3. HTZ, dostupno na: <https://www.htz.hr/hr-HR/projekti-i-potpore/godisnje-hrvatske-turisticke-nagrade/nagrada-u-zdravstvenom-turizmu>, pristupljeno 29.8.2023.
4. Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, dostupno na: <https://hzzo.hr/nacionalna-kontaktna-tocka-ncp/zdravstveno-osiguranje-u-republici-hrvatskoj>, pristupljeno 29.8.2023.
5. Mali Lošinj službena stranica, dostupno na: <https://www.mali-losinj.hr/2019/gradani/dogadjanja/mali-losinj-najuspjesnija-destinacija-turizma-zdravlja-a-loger-nerezinac-dobitnik-inovacije-godine/>, pristupljeno 2.9.2023.
6. Moj smještaj, dostupno na: <https://www.mojsmjestaj.hr/upoznaj-hrvatsku/zdravstveni-turizam-u-hrvatskoj>, pristupljeno 13.8.2023.
7. Privatni smještaj, dostupno na: <https://portal.privatnismjestaj.hr/clanak/zdravstveni-turizam-losinjskog-otocja>, pristupljeno 14.8.2023.
8. Crikvenica Riviera, službena stranica, dostupno na: <https://www.rivieracrikvenica.com/croatia/oaza-zdravlja>, pristupljeno 30.8.2023.
9. Terme sveti Martin, dostupno na: <https://www.termesvetimartin.com/hr/healthness-4/>, pristupljeno 2.9.2023.

10. Terme sveti Martin, dostupno na: <https://www.termesvetimartin.com/hr/termomineralnibazeni-hr/>, pristupljeno 2.9.2023.
11. Terme sveti Martin, dostupno na: <https://www.termesvetimartin.com/hr/wellness-hr-2/>, pristupljeno 2.9.2023.
12. Terme sveti Martin, dostupno na: <https://www.termesvetimartin.com/hr/paketi-hr/>, pristupljeno 2.9.2023.
13. Turizmoteka.hr, dostupno na: <https://www.turizmoteka.hr/ekstra/htz-godisnje-hrvatske-turisticke-nagrade-2018/htz-godisnje-hrvatske-turisticke-nagrade-2018/>, pristupljeno 2.9.2023.
14. Vijesti, emedjmurje, dostupno na: <https://emedjmurje.net.hr/vijesti/drustvo/4285810/vrijedno-priznanje-terme-sveti-martin-ponijele-titulu-najboljeg-wellness-hotela-u-hrvatskoj/>, pristupljeno 2.9.2023.

Popis tablica

1. SWOT analiza zdravstvenog turizma u Hrvatskoj.....24

Sažetak

Suvremeni koncepti razvoja zdravstvenog turizma predstavljaju ključno područje inovacija unutar globalne turističke industrije. Ovaj završni rad istražuje različite aspekte ovog dinamičnog sektora, s fokusom na njegovu evoluciju, čimbenike oblikovanja i tržišne trendove. Kroz analitički pristup, rad analizira utjecaj medicinskih klastera, wellness programa, novih tehnologija, integrativnih medicinskih tretmana te personaliziranog pristupa na razvoj zdravstvenog turizma. Cilj je sagledati kako se ovi suvremeni koncepti odražavaju na turističku industriju te kako će oblikovati budućnost zdravstvenog turizma, s posebnim osvrtom na Hrvatsku. Kroz strukturiran pristup, rad pruža sveobuhvatan uvid u dinamične perspektive i potencijal zdravstvenog turizma kao ključnog faktora unaprjeđenja turističke ponude.

Ključne riječi: zdravstveni turizam, suvremeni koncepti, razvoj, turistička destinacija, wellness turizam

Summary

Contemporary concepts of health tourism development represent a key area of innovation within the global tourism industry. This thesis explores various aspects of this dynamic sector, focusing on its evolution, shaping factors and market trends. Through an analytical approach the work analyzes the impact of medical clusters, wellness programs, new technologies, integrative medical treatments and a personalized approach on the development of health tourism. The goal is to see how these modern concepts are reflected in the tourism industry and how they will shape the future of health tourism, with a special focus on Croatia. Through a structured approach, the work provides a comprehensive insight into the dynamic perspectives and potential of health tourism as a key factor in improving the tourist offer.

Keywords: health tourism, modern concepts, development, tourist destination, wellness tourism